

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2025 r. w Warszawie

skargi kasacyjnej syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej

w upadłości w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 19 listopada 2021 r., I ACa 193/21,

w sprawie z powództwa A. G. i A. G.1

przeciwko syndykowi masy upadłości Bank spółki akcyjnej w upadłości w W.

o ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty
po 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Maciej Kowalski

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Mariusz Załucki

UZASADNIENIE

Powodowie A. G. oraz A. G.1 wnieśli o stwierdzenie nieważności umowy kredytu hipotecznego zawartej z pozwanym Bankiem S.A. Jako roszczenie ewentualne powodowie sformułowali kumulatywnie żądanie zapłaty kwot: 15.255,01 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, 46.261,33 franków szwajcarskich wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz o uznanie postanowień umowy: § 9 ust. 2 o treści: „W dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu kwota wypłaconych środków będzie przeliczana do CHF według kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów obowiązującego w dniu uruchomienia środków” i § 10 ust. 3 o treści: „Wysokość zobowiązania będzie ustalana, jako równowartość wymagalnej spłaty wyrażonej w CHF - po jej przeliczeniu według kursu kupna sprzedaży walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych do CHF obowiązującego w dniu spłaty” za nieobowiązujące ich jako konsumentów.

Wyrokiem z 3 lutego 2021 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie orzekł zgodnie z roszczeniem głównym.

Sąd orzekł na podstawie następujących ustaleń: 14 lutego 2007 r. pomiędzy pozwanym a powodami została zawarta umowa kredytu hipotecznego indeksowanego do CHF, na mocy której bank udzieli kredytobiorcom kredytu w kwocie 307 753,77 zł. Równowartość kredytu wynosiła 131 631,21 CHF. W umowie wskazano, iż rzeczywista równowartość zostanie określona po wypłacie ostatniej transzy kredytu. Umowa zawierała klauzule przeliczeniowe przytoczone w pozwie.

Pismem z dnia 25 listopada 2019 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 40 000,00 zł oraz 90 000,00 franków szwajcarskich tytułem bezpodstawnego wzbogacenia, wynikłego z wadliwie dokonanego przez pozwanego rozliczenia walutowego pomiędzy powodami a pozwanym, jako stronami umowy oraz kwoty 15 000,00 zł tytułem zwrotu środków w zakresie ubezpieczenia nieruchomości oraz dodatkowych opłat. Pismo to zostało doręczone pozwanemu 28 listopada 2019 r.

W oparciu o powyższą podstawę faktyczną Sąd uznał powództwo główne za zasadne. Zdaniem Sądu Okręgowego powodowie posiadają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytowej. Ewentualne

wydanie wyroku w sprawie o zapłatę nie usunie niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wyniknąć w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie strona powodowa kwestionuje. Ze stosunku prawnego zawartego z pozwanym wynikają jeszcze inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest jeszcze aktualne. W ocenie Sądu w realiach niniejszego postępowania - mając na uwadze fakt, że żadna ze stron nie wypowiedziała umowy - tylko powództwo o ustalenie może w sposób definitywny rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną powodów i zapobiec także na przyszłość możliwym sporom, a tym samym w sposób pełny zaspokoić interes prawny powodów.

Sąd Okręgowy podzielił podniesioną przez powodów argumentację w zakresie abuzywności wskazanych postanowień umownych. Sąd I instancji wyjaśnił, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany walut określają główny przedmiot umowy kredytu, zatem należy badać przesłankę ich jednoznaczności. Wskazał też na brak możliwości zastępowania zawartych w umowie postanowień niedozwolonych poprzez odwoływanie się do reguł ogólnych. Nie ulegało wątpliwości Sądu, że w myśl kwestionowanych postanowień powodowie nie byliby w stanie określić swojego obowiązku, a tym bardziej go spełnić.

Sąd Okręgowy nie dostrzegł możliwości utrzymania w mocy zawartej między stronami umowy kredytu po wyeliminowaniu z jej treści abuzywnych postanowień dotyczących przeliczenia waluty po określonym w tabeli banku kursie, przy jednoczesnym braku określenia relacji tego kursu w stosunku do rynku walutowego. W ocenie Sądu Okręgowego po wyeliminowaniu z umowy klauzul waloryzacyjnych brak jest możliwości ustalenia głównych świadczeń stron. Brak przelicznika walutowego powoduje brak możliwości ustalenia wysokości zobowiązania pozwanych na rzecz kredytodawcy. Raty, które mieli uiszczać powodowie w zamian za udzielone im przez bank środki pieniężne miałyby być bowiem przeliczane z zastosowaniem niedozwolonych, czyli podlegających wyeliminowaniu z umowy postanowień.

Wobec ziszczenia się przesłanek uznania postanowień określających wysokość zobowiązania pozwanych za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

oraz wobec uznania tych postanowień jako wpływające w istotny sposób na zakres świadczenia powodów Sąd Okręgowy ustalił że umowa kredytu łącząca strony jest nieważna w całości ze skutkiem *ex tunc*.

Wyrokiem z 19 listopada 2021 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację pozwanego, podzieliwszy ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną Sądu I instancji. Zwrócił uwagę na istnienie bogatej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, uwzględniającej dorobek Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, co do sposobu rozumienia kryteriów zastosowanych w art. 385¹ k.c. W szczególności wyjaśnił, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Natomiast dla oceny przestrzegania przez przedsiębiorcę w stosunku do konsumenta wymagania przejrzystości, zasadnicze znaczenie ma to, czy umowa wskazuje w sposób jednoznaczny powody i specyfikę mechanizmu przeliczania waluty, tak by konsument mógł przewidzieć na podstawie transparentnych i zrozumiałych kryteriów wynikające dla niego z tego faktu konsekwencje ekonomiczne.

Pozwany, składając skargę kasacyjną, zarzucił naruszenie następujących przepisów postępowania:

a. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji rozstrzygnięcie o skutkach abuzywności wyłącznie na podstawie przepisów materialnych aktualnych na dzień zawarcia umowy;

b. art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 72 § 1 pkt 1 i 72 § 2 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie i obciążenie pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz każdego z powodów z osobna w pełnej wysokości, podczas gdy powodowie występowali w przedmiotowej sprawie w charakterze współuczestników materialnych (koniecznych);

Pozwany wskazał również na naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

a. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i stwierdzenie abuzywności spornych klauzul i upadku umowy, pomimo wyeliminowania z umowy, zgodną wolą stron, rzekomo abuzywnych postanowień, poprzez zawarcie aneksu do umowy z 14 grudnia 2009 r.;

b. art. 189 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na niezasadnym przyjęciu, że powód posiada interes prawny w ustaleniu nieważności, podczas gdy Powodowi przysługiwało i nadal przysługuje dalej idące roszczenie o zapłatę;

c. art. 385¹ § 1 w zw. z § 3 i 4 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i stwierdzenie, że sporne klauzule nie były indywidualnie uzgodnione w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.;

d. art. 385¹ § 1 oraz § 3 k.c. poprzez błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że sporne postanowienia spełniają przesłanki abuzywności, w szczególności że są (1) sprzeczne z dobrymi obyczajami i (2) rażąco naruszają interes konsumenta;

e. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 385² k.c., poprzez ich błędną wykładnię i niewzięcie pod uwagę przy ocenie, w toku kontroli incydentalnej, postanowień umowy pod kątem abuzywności, jak również pod kątem skutków ewentualnej abuzywności, indywidualnych okoliczności sprawy, w szczególności wiedzy i doświadczenia kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy oraz świadomości w zakresie możliwych ryzyk oraz faktycznej alternatywy dla kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy, gdyby chciał zawrzeć umowę bez kwestionowanych postanowień i całościowego wpływu, jaki ich wprowadzenie do umowy miało na interes konsumenta;

f. art. 58 § 3 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie oraz art. 385¹ § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą wykładnię i w konsekwencji nieprawidłowe uznanie, że dopuszczalne jest stwierdzenie nieważności całej umowy, w związku z abuzywnością części jej postanowień;

Z ostrożności procesowej, na wypadek stwierdzenia, że wskutek abuzywności spornych postanowień indeksacyjnych, umowa podlega upadkowi w całości, skarżący sformułował dodatkowo następujące zarzuty naruszenia:

1. art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 3531 k.c. w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP poprzez ich błędną wykładnię i stwierdzenie, że rzekoma abuzywność spornych postanowień umowy skutkuje upadkiem całej umowy;
2. art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 385¹ § 2 k.c. i w konsekwencji niezastosowanie art. 358 § 2 k.c., stanowiącego przepis dyspozytywny, który umożliwia dokonanie wykładni umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, pozwalającej na jej wykonanie;
3. art. 41 Prawa wekslowego poprzez jego niezastosowanie przy rozstrzygnięciu o skutkach rzekomej nieważności lub abuzywności spornych klauzul;
4. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim poprzez jego niezastosowanie przy rozstrzygnięciu o skutkach abuzywności;

Skarżący domagał się m.in. uchylecia zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie domagali się m.in. jej oddalenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W toku postępowania kasacyjnego, w związku z trwającym postępowaniem upadłościowym pozwanego, wezwano do udziału w sprawie syndyka masy upadłości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W ostatnich latach do Sądu Najwyższego trafiło wiele spraw odnoszących się do problemów prawnych opisanych w skardze kasacyjnej przez skarżącego. W konsekwencji ukształtowała się linia orzecznicza, uwzględniająca bogaty dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości UE. Rozwój orzecznictwa na temat tzw. „kredytów frankowych” osiągnął swoje apogeum 25 kwietnia 2024 r. powzięciem

przez SN w składzie całej Izby Cywilnej uchwały III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN).

W uchwale SN podsumował dotychczasową linię orzecniczą, przyjmując że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.
2. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest zaś możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88 ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze kasacyjnej, w świetle stanowiska Izby Cywilnej SN wyrażonego w uchwale z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącego skutku. Przyglądając się treści sformułowanych zarzutów skargi kasacyjnej trzeba bowiem wskazać, że umowa stron niewątpliwie miała charakter abuzywny, nie było możliwości jej dalszego trwania po wyeliminowaniu tych klauzul, tak jak i nie nastąpiło naruszenie prawa materialnego co do sposobu rozliczenia stron. Rozstrzygnięcie Sądów *meriti* dostrzega wynikające z tego konsekwencje i jest w tym zakresie poprawne. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

W świetle powyższego również zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. nie znalazł potwierdzenia, gdyż Sąd odwoławczy zastosował w kwestionowanym kontekście prawidłowe rozumowanie i przepisy. Orzeczenie Sądu odwoławczego jest przy tym prawidłowe także w zakresie kosztów postępowania.

Trzeba dodać, że podobne sprawy dotyczące zarzutów pozwanego w sporze z innymi osobami były już niejednokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który analogiczne skargi kasacyjne pozwanego wiele razy już oddalał. Taka sytuacja miała miejsce m.in. ostatnio w wyrokach Sądu Najwyższego: z 7 lutego 2025 r., II CSKP 84/25 czy 3 kwietnia 2025 r., II CSKP 39/25. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie widzi jakichkolwiek wystarczających powodów by rozstrzygnięcie niniejszej sprawy miałoby być odmienne.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania orzekł zaś na zasadach wynikających z art. 98 k.p.c.

[a.ł.]

Maciej Kowalski

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Mariusz Załucki